

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

כי תבוא תשס"ט פרשת שבוע

ארמים או כשדים סורים או עירקים?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

כאשר יהודי מביא את ביכוריו לירושלים בתאריך מתאים, הוא מכריז וקורא בקול רם:
"וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיְגַרֵּךְ שָׁם בְּמִתֵּי מַעֲטָ וַיְהִי שָׁם לְגֹי גְדוֹל עֲצוּם וְרָב" (דברים כ"ו ה).

מי הוא ה"אַרְמִי אֲבִד"? נחלקו בענין גדולי עולם!

רש"י בעקבות חז"ל (כך גם משמע מנוסח ההגדה של פסח) ורבונו בחיי בעקבותיו, מסבירים את הפסוק כולו על חסדי ד' שעשה ליעקב אבינו. ה"אַרְמִי" הוא לבן הארמי שביקש להאביד את יעקב אבינו, אח"כ הציל הקב"ה את יעקב גם מן המצרים. עם ישראל נעשה לגוי עצום אע"פ שירדו למצרים רק שבעים נפש - "מִתֵּי מַעֲטָ". גם "אבן עזרא" ובעקבותיו החזקוני, מסכימים עם רש"י ש"אַבִּי" הוא יעקב אבל הם טוענים שגם ה"אַבִּד" הוא יעקב. "אַבִּד" במשמעות של עני, רש או חסר נכסים כמו שמשמע מהפסוקים הבאים:

"יִתְּנוּ שֶׁכֶר לְאוֹבֵד וַיֵּין לְמָרִי נָפֶשׁ: יִשְׁתֶּה וַיִּשְׁפַּח רִישׁוֹ וַעֲמְלוֹ לֹא יִזְכָּר עוֹד" (משלי ל"א ו-ז).

אנחנו נצעד השבוע בעקבות הרשב"ם, נכדו של רש"י. הרשב"ם מסביר:

"אבי אברהם ארמי היה, אובד וגולה מארץ ארם. כדכתי' לך לך מארצך, לשון אובד ותועה אחד הם באדם הגולה כדכתיב "תעיתי כשה אובד בקש עבדך, צאן אובדות היו עמי רועיהם התעום. כלומר מארץ נכריה באו אבותינו לארץ הזאת ונתנה הקב"ה לנו".

ראשית נחזק בראיות נוספות את שיטתו. "אַרְמִי אֲבִד אָבִי", שניים מבין שלשת הביטויים הללו בוודאי קשורים לאברהם. אברהם הוא חלק ממשפחה מלכותית ארמית שכל בניה ובנותיה נסיכים ונסיכות ארמיים (עיינו בסוף פרקים י"א וכ"ב בבראשית: מלכה / שרי הם שמות של נסיכות ואבי ארם הוא ודאי כינוי מנהיגותי. פילגש על פי פשט הכתובים ולהלכה לשיטת הרמב"ם "ה"פוסק בעניני מלכים, שייכת רק להלכות מלוכה ואכמ"ל). אבי הוא גם חלק משמו של אברהם וגם כינוי כ"אַב הַמּוֹן גּוֹיִם: כִּי אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ" ש"מְלָכִים מִמֶּנָּה יִצְאוּ" (בראשית י"ז ד-ו).

הביטוי אב משמעותו גם שלטון ומלכות כמו בפסוק "וַיִּשְׁיֹמְנֵי לְאַב לְפָרְעָה וּלְאַדּוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם" (בראשית מ"ה ח).

גם הביטויים הבאים בפסוק "וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיְגַרֵּךְ שָׁם" מפנים אותנו לירידתו של אברהם למצרים, שנאמר בה "וַיֵּרֶד אֲבָרָם מִצְרַיִמָּה לְגֹר שָׁם" (בראשית י"ב ז). הכתוב בדברים חוזר כמעט מילה במילה על הכתוב בבראשית.

אם כך, הפסוק מתפרש גם על פי הרשב"ם - נכדו של רש"י - כשבח לקב"ה על הולדתו של עם ישראל - בניו של אברהם אבי האומה, שהחזיק באמונתו, אף על פי שבשלב ראשון נאלץ לעזוב את ארם ארץ מולדתו וארץ מגורי אביו, עקב רדיפותיו של נמרוד שזרק אותו באור כשדים לכבשן האש. גם אחרי שאברהם הגיע לארץ המובטחת נאלץ לעזובה ולרדת מצרים. צאצאיו שזכו לקיום ההבטחה "וַיִּאֶעְשֶׂךָ לְגֹי גְדוֹל" במצרים לא איבדו את האמונה לשוב לארצם, הארץ שאברהם הלך אליה. לכן, בכל פעם שהחקלאים זוכים ליבול חדש, הם מביאים את הביכורים ומספרים את סיפור הולדת האומה, מימי אברהם האבד.

ממילא זכינו שוב לתובנה, כי מקורה של האומה הישראלית בארם ולא בארץ כשדים. אור כשדים שוכנת בשכנות לחרן ונחור, רחוק מאוד מאור המפורסמת השוכנת במסופוטמיה. ממילא עזיבתו של אברהם את חרן היא עזיבה של ארצו ומולדתו.

הבה נתפלל כי בקרוב נזכה לזכות של ההודאה בקול רם על התחדשות היבול החקלאי בארץ ישראל תוך כדי סיפור חוזק אמונתו של אבי האומה.

משי 'ארץ חמדה' שולחת תנחומים למשי' הרב יוסף כרמל, ראש המכון על מות אימו, גבי מלכה טובע ע"ה

לע"נ
רבי יעקב
בן אברהם ועיישה סבג

לע"נ
הרב אשר וסרטייל ז"ל
נלב"ע ט' כסלו תשס"ט

ERETZ HEMDAH
5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

ארץ חמדה ע"ר
רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

י' - טז' אלול, בבא בתרא ט-טו

פירוק שותפות

הרב עופר לבנת

לע"נ מלכה טויבע בת הרב יעקב לייב

השבוע בדפי הדף היומי, הגמרא דנה כיצד חולקים נכס בבעלות משותפת. המשנה (יא עמוד א) קובעת "זה הכלל: כל שיחלק ושמנו עליו חולקין ואם לאו אין חולקין" כלומר אם אחרי החלוקה הנכס יוכל להמשיך לשמש לאותה מטרה שהוא משמש כיום אז חולקים אותו בין השותפים. אולם, אם לא יהיה ניתן להמשיך להשתמש בו לאותה מטרה לאחר חלוקה, אזי שותף אחד איננו יכול לכפות על חברו חלוקה של הנכס.

מה כן ניתן לעשות במצב כזה? הגמרא (יג עמוד א) אומרת שהשותף יכול לבוא בדרישה של "גוד או אגוד". כלומר, שותף אחד יכול להציב את הברירה הבאה בפני השותף השני: או תקנה ממני את חלקי או תמכור לי את חלקך. העיקרון הוא שאין להכריח אדם להישאר בשותפות לנצח, ולכן במקום שלא ניתן לחלק את הנכס המשותף, הוא יכול לבוא בדרישה זו שתאפשר לו לצאת מן השותפות או על ידי מכירת חלקו, או על ידי קניית חלק השני.

הראשונים נחלקו אם בכל שותפות ניתן לדרוש "גוד או אגוד". לדעת רבינו יונה (יג עמוד ב ד"ה עלה בידינו) רק בשותפות שלא נוצרה מיוזמת השותפים ניתן לבוא בדרישה של גוד או אגוד. לדוגמא, אם שנים ירשו נכס או קבלו אותו במתנה, אז אחד מהם יכול לומר שאינו רוצה להיות שותף עם השני ולדרוש "גוד או אגוד". אולם, אם שנים קנו ביחד את הנכס, כיון שהם קנו אותו על מנת שיהיו שותפים בו, שותף אחד אינו יכול לבוא בדרישה של גוד או אגוד.

לעומת זאת, דעת הרמב"ם (שכנים א, ג) שבכל סוג של שותפות, אפילו אם שנים קנו או שכרו נכס, ניתן לדרוש "גוד או אגוד". הרשב"א (שו"ת חלק א סימן תתקי"ג) מסביר שטעמו של הרמב"ם הוא שאדם יכול לומר, שבהתחלה הוא חשב שיוכל להיות בשותפות עם אותו אדם, אך בסוף התברר לו שהוא אינו יכול, ולכן הוא יכול לדרוש או למכור את חלקו או לקנות את חלקו של השני.

מדברי השולחן ערוך (קעא, ט) נראה שהוא פוסק כדעת הרמב"ם שבכל צורה של שותפות יכול שותף לדרוש "גוד או אגוד".

ארץ אגדה

הרב מרדכי הוכמן

הקבורה המסתורית של אהרון

בתורה יש תיאורים סותרים בענין מקום קבורתו של אהרון הכהן. בספר במדבר מסופר שאהרון מת בהר הקר ושאלעזר בנו החליף אותו שם בתפקידו (במדבר כ, כב-כח):

"וַיִּסְעוּ מִקְדָּשׁ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה הַר הַקֹּדֶשׁ... וַיִּפְשֹׁט מִשָּׂה אֶת אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיִּמָּת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְרַד מִשָּׂה וַאֲלֶעָזָר מִן הַקֹּדֶשׁ:"

תיאור דומה יש גם בהמשך ספר במדבר, בתיאור המסעות של בני ישראל (במדבר לג, לא-לט):

"וַיִּסְעוּ מִמִּסְרֹת וַיִּחַנו בְּבִנֵי יַעֲקֹן: וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיִּחַנו בְּחֹר הַגִּדְגָד: וַיִּסְעוּ מִחֹר הַגִּדְגָד וַיִּחַנו בְּיִטְבְּתָה: וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיִּחַנו בְּעֵבֶר־נָח: וַיִּסְעוּ מֵעֵבֶר־נָח וַיִּחַנו בְּעֵצִיֹן גִּבֹר: וַיִּסְעוּ מֵעֵצִיֹן גִּבֹר וַיִּחַנו בְּמִדְבַר צֶן הוּא קָדֵשׁ: וַיִּסְעוּ מִקְדָּשׁ וַיִּחַנו בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם: וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל הַר הַקֹּדֶשׁ עַל פִּי ד' וַיָּמָת שָׁם..."

אולם בספר דברים נמצא תיאור אחר שסותר בפרטים רבים את מה שמסופר בספר במדבר. התיאור הנ"ל משולב בסיפור חטא העגל ובסיפור בחירת שבט לוי לעבוד את הקב"ה (דברים ט-י):

"זָכַר אֶל תְּשֻׁכַּת אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ בְּמִדְבָּר... וְאֵרָא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַד' אֶל-לִהְיֶיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מִסִּכָּה... וְאֶתְּפֹשׂ בְּשֵׁנֵי הַלְחָת וְאֲשַׁלְּכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֲשַׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם... בְּעַת הַהוּא אָמַר ד' אֵלַי פֶּסֶל לָךְ שֵׁנֵי לֹחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים... וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרֵת בְּנֵי יַעֲקֹן מִזִּמְרָה שָׁם מֵת אֶהֱרֹן וַיִּקְבֹּר שָׁם וַיִּכְהֹן אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַחְתָּיו: מִשָּׁם נִסְעוּ הַגִּדְגָדָה וּמִן הַגִּדְגָדָה יִטְבְּתָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מִיָם: בְּעַת הַהוּא הַבְּדִיל ד' אֶת שִׁבְט הַלְוִי לְשִׂאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית ד' לְעַמֹּד לִפְנֵי ד' לְשִׂרְתוֹ וּלְבַדָּךְ בְּשִׁמּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ... וְאֲנֹכִי עֹמְדִתִּי בְּהַר פְּנִימִים הָרְאשֹׁנִים... וַיֹּאמֶר ד' אֵלַי קוּם לָךְ לְמַסַּע לִפְנֵי הָעָם וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ..."

תיאור מיתתו של אהרון בספר דברים הוא תמוה מסיבות רבות:

א. בספר במדבר מסופר שאהרון מת ב"הר הקר" - ולא ב"מזכרה". מדוע קיימת הסתירה?

ב. מדוע משה משלב את תיאור מקום קבורת אהרון - באירוני חטא העגל ובחירת הלויים שהתרחשו בשנה הראשונה והשנייה לצאתם ממצרים?

ג. הבדלת הלויים נעשתה בהר סיני, והיא בוצעה בפועל בעת המפקד הגדול שבתחילת ספר במדבר. אולם לפי פשוטות הכתוב שבספר דברים משמע לכאורה - שהיא נעשתה סמוך למסעי בני ישראל באזור "יִטְבְּתָה אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם".
ד. בפרשת מסעי מסופר - "וַיִּסְעוּ מִמִּסְרֹת וַיַּחֲנוּ בְּבֵנֵי יַעֲקֹב"; ואילו בספר דברים מסופר - "וַיְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל נֶסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקֹב מוֹסְרָה". מדוע הנסיעה מתוארת בכיוון הפוך?
ה. בספר במדבר המילה "מיתתה" קודמת למילה "שָׁם" ("וַיָּמָת אֶהְרֹן שָׁם"; "וַיָּמָת שָׁם"); וזהו השימוש הרגיל בלשון העברית. אולם בספר דברים המילה "שָׁם" קודמת להזכרת המיתה ("שָׁם מָת אֶהְרֹן"). השימוש הלא רגיל נועד להדגשה. מדוע יש צורך להדגיש את המילה "שָׁם"?

הדגשת מקום הקבורה

הדגשת מקום קבורה באמצעות הקדמת המילה "שָׁם" - מופיעה גם אצל הנביא יחזקאל. יחזקאל (לח-לט) מנבא שבאחרית הימים ישראל יתקבצו לארצם וישבו בה לבטח ויהיו בעלי קנין. לאחר מכן יגיעו גוג וגויים רבים כדי לכבוש את ישראל ואת רכושם. אולם הקב"ה ימטיר אש על גוג והגויים, ולאחר מכן גוג והגויים יזכו לקבל קבר בישראל - "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֶתְּנֶן לְגוֹג מְקוֹם שָׁם קֶבֶר בְּיִשְׂרָאֵל...".
המפרשים הקשו על לשון הנביא; ואמרו שצריך לפרש שכוונת יחזקאל לומר "מְקוֹם קֶבֶר - שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל". אולם נראה, שיחזקאל מקדים את המילה "שָׁם" ל"קבורה"; כדי לקשור באמצעות השימוש הזה בין הקבורה של גוג לקבורה התמוהה של אהרון הכהן - "שָׁם".

תרגום יונתן על יחזקאל פותח בפנינו את השער להבנת הקשר; והוא מתרגם את "מְקוֹם שָׁם קֶבֶר בְּיִשְׂרָאֵל" בתור "אתר אשר לבית קבורה בישראל". כלומר, מקום שעם ישראל סבור ש"שָׁם" - מתאים להיות בית קבורה!! לפי הנביא יחזקאל, גם הכתוב הפלאי - "...מוֹסְרָה שָׁם מָת אֶהְרֹן וַיִּקְבְּר שָׁם..." - הוא בעל משמעות דומה. הכתוב רוצה לומר, שעם ישראל היה סבור ש"מוֹסְרָה" הוא מקום שמתאים לאהרון - להיות "מת" ו"קבור" "שָׁם"!!
אך מדוע משה משלב את סברת עם ישראל - בתוך נאומו על חטא העגל?

המסורת של יחזקאל ביחס לחטא העגל

לנביא יחזקאל יש מסורת ביחס לחטא העגל; והיא מבוארת בלוקט שמעוני (תורה, תשלב):
"**וַיְהִי הַעַם כְּמִתְאַנְּנִים** (כַּעַב אֲנִי ד', וַיִּשְׁמַע ד' וַיַּחֲר אָפּוֹ וַיִּתְּבַעַר בָּם אֵשׁ ד' וַתֵּאֱכַל בְּקִצָּה הַמִּחְנֶה). מימיהם לא חטאו חטא גמור ולא לקו מכה גמורה, ... משל למה הדבר דומה, למי שהלך אצל הזהבי לעשות לאשתו קוזמיון (תכשיט), והיא הולכת אצל המכשף לעשות לו כשפים... כך אמר הקב"ה אני משבח אתכם ב'אזניכם' שנאמר (יחזקאל טז, יב) 'וַאֲתָן נָזִם עַל אֶפְדָּי וַעֲגִילִים עַל אֲזִנָּי', ואת מכעסת אותי ב'אזניכם' שנאמר (שמות לב, ג) 'וַיִּתְּפְּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב [אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם]!!!"
ילקוט שמעוני מגלה שלפי המסורת של הנביא יחזקאל, ישראל לא חטאו מימיהם בעבודה זרה בחטא העגל! וגם לא בחטאים החמורים של 'מִתְאַנְּנִים' ו'קִבְרוֹת הַתְּאֵנָה'. הקב"ה העניק לעם ישראל במעמד הר סיני - יכולת להאמין בו ובניסיו, ולהשתחרר מהנהגות של דרך הטבע. יחזקאל מדמה את המתנה הזו לתכשיטי זהב שעל האזניים ('וַעֲגִילִים עַל אֲזִנָּי'). אלא שהעם מאס במתנה הזו; והכתוב מדמה את המאיסה הזו להורדת התכשיטים לצורך העגל - 'וַיִּתְּפְּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב' אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם!!!"

בני לוי נצטוו "להרוג" את החוטאים בעגל. במאמר "**והשיב לב אבות על בנים**" התבאר שמדרשי חז"ל רבים מרמזים שמדובר ב"הריגה" סמלית, שנועדה ל"הגנה עצמית"! בני ישראל לא רצו להתנתק מהעיסוק ומהחיבור לעולם הגשמי; והם התייחסו לאלו שרצו לעמול בתורה ובתפילה כמו לאנשים שאינם מחוברים ל"חיים" - אנשים "הרוגים". משה חשש שהלויים יאמצו את השקפת העולם הזו, ולכן הוא הורה ללוויים להתגונן; ולהתייחס כמו לאנשים "הרוגים" - דווקא לאלו שלא רצו בחיים הרוחניים!!

השלבים השונים של הבדלת אהרון והבדלת הלויים

בזמן שמשו בושש לרדת מן ההר, בני ישראל ערכו בירור פנימי. הם החליטו, שאם המשמעות של "ממלכת כהנים וגוי קדוש" היא עיסוק תמידי בעבודה רוחנית - הם מתחרטים מההסכמה שהם הביעו לפני כן בפני משה. עיסוק תמידי כזה מצריך חבישת משקפים של "מאור עיניים תורני גבוה" ואחיות "חרב רוחנית"; והוא מצריך להביט דרכם אל ענייני הפרנסה וענייני הביטחון הגשמיים כמו לדברים שאינם לכתחילה; ובני ישראל לא רצו להיות חברים בממלכה כזו.
בני ישראל נקהלו על אהרון וביקשו ממנו שיסכים להקמת ממלכת כהנים מסוג חדש - ממלכה שרק חלק מאנשיה הם כהנים ממש. אהרון ובניו יהיו כהנים שיעסקו בעבודה הרוחנית, ויתבודדו וינזרו מטומאות ומעיסוקי העולם הזה. ואלו שאר חברי הממלכה יעסקו בענייני העולם הגשמי ויפרנסו את כולם, ואף יאחזו בחרב גשמית ויגנו על כולם. תפקידם של הכהנים יהיה לברך את שאר חברי הממלכה, ולחזק אותם בדברים לפני היציאה למלחמות. אהרון ויתר להם והסכים לכך - "וַיֵּצֵא הָעֶגְל הַזֶּה"¹.

גם הבחירה בשבט לוי התרחשה באופן דומה, בני לוי זכו להיות אלו שעוסקים בעבודה הרוחנית - מן ההפקר. ישראל חשו "תחושת מוות" במילוי התפקיד הזה, ואילו הלויים חשו "מלאי חיות" במילוי התפקיד הזה. אמנם, לאחר מכן הקב"ה ציווה את משה לבחור את אהרון לתפקיד כהן גדול, ולבחור את הלויים כדי שיעזרו לו. אולם הציווי הזה נתן אופי של קבע לדברים שכולם רצו בהם מלכתחילה. אהרון רצה מלכתחילה לעלות במעלות הקדושה והטהרה, והלויים רצו מלכתחילה לעסוק בעבודה הרוחנית, וישראל רצו מלכתחילה לעסוק בחיבור לחיי הטבע.

לאחר שהקב"ה גילה את הסכמתו לחלוקת התפקידים וציווה עליה - קמו עוררים על הקביעה הזו². קרח ועדתו אירגנו בתחילה מרד גלוי כנגד משה ואהרון. אולם גם כשהמרד הזה הושקט, ישראל לא השלימו בלב שלם עם קביעה סופית של חלוקת התפקידים הזו. ההשלמה שלהם התרחשה במשך החניית השונות שבמסעיהם; וכפי שיתבאר לקמן.

הבירור שבני ישראל ערכו בזמן המסעות והחניות

בשעה שבני ישראל חנו במקומות השונים הם בחנו את המקומות הללו; ודנו האם המקומות דומים לארץ ישראל המופלאה שהם נוסעים אליה. תוך כדי הדיונים התברר להם שקיימת מחלוקת מהותית בינם לבין אהרון - מה נחשב "מקום טוב". אהרון אהב את ה"חניות" השקטות שהוא התבודד בהן והתעלה במעלות הקדושה, ואלו בני ישראל אהבו את ה"חניות" מרובות המים. במקומות אלו היה ניתן לשכשך במים; וכמו כן היו בסביבתם כפרים שהיה ניתן לקנות בהם גם אוכל רגיל, שבני ישראל כה השתוקקו לאכול.

חז"ל מספרים (שבת דף קמו, ב) שהתנא רבי אלעזר בן ערך נקלע למקום כזה, מקום "מרחצאות", והוא שכח שם את תלמודו. גם אהרון הכהן חש כך. אהרון חש שהמקומות "שוקקי המים" עלולים לגרום לישראל לירידה רוחנית; ולפיכך, הוא התייחס לחניות הללו בתור מקומות שמתאימים למי שרוצה "למות שם" - מבחינה רוחנית. מאידך, ישראל חשו שהחניות ה"יבשות" משעממות, והן מתאימות למי שרוצה להתבודד ו"למות שם" - מבחינה גשמית.

הדיונים שהחלו בבירור של טיב מקומות החניה - השתלשלו לדיון בשאלה מהו "תפקיד טוב" בחיים. במהלך הדיונים התגלה שהלויים נוטים לקבל את טיעוניו של אהרון. הדיונים הללו ביררו אצל ישראל, שלמרות שהתפקידים של הכהן הגדול ושל הלויים הם תפקידים חשובים ומכובדים, - שאר השבטים לא רוצים לשמש בתפקידים הללו.

הבירור הזה עורר מחדש את הבירור הפנימי שהיה בזמן חטא העגל, אולם בהבדל חשוב מאוד. בזמן חטא העגל כל צד שלל לגמרי את הצד השני; כל צד עסק ב"הריגה" אידיאולוגית של הצד השני. אולם כעת, כל צד הכיר בצורך בקיומו של הצד השני והותיר לו "מקום". כל צד בחר לעצמו את התפקידים והמקומות שנחשבו בעיניו ל"מלאי חיים"; ואילו את התפקידים והמקומות "המתים" הוא הותיר לצד השני. בני ישראל הסכימו שצריך שיהיו בקרבם גם אנשי-רוח שמנותקים מעולם המעשה; והם העניקו להם את המקומות "היבשים" - שמתאימים "למות ולהיקבר שם" במשך שנות החיים.

השלמת תהליך הבדלת הכוהנים מבני ישראל

משה כתב בספר במדבר את המסעות - לפי סדרם ולפי שמות מקומותיהם. אך זהו תיאור חיצוני של המסעות. אדם יכול ללכת ברגליו ממקום גשמי אחד למקום גשמי אחר; אך ב"הלוך נפשו" הוא הולך ומשוטט במקומות אחרים. האדם מצוי באותה השעה במקומות שונים; וכן מבואר בספר דגל מחנה אפרים בפרשת מסעי (ד"ה "עוד"): " ... ובמקום שמחשבתו של אדם שם הוא כולו. אף שבעצם אינו עומד במקום מחשבתו, עם כל זה (עירובין מא, א) גופא בתר רישא גריא" (הגוף נגרר אחר הראש).

כאשר משה הסיע את בני ישראל מ"מסרות" ל"בני יעקן", הם שמחו מאוד מפני שבבני יעקן היו בארות מים, והם חשו שהם "מתמלאים חיים" למראיהן. בני ישראל נסעו אז "מבחינה נפשית" לאחור והתבוננו בתקופה שהם שבו ב"מסרות"; והם ראו שמי שהיה מרוצה "שם", במקום היבש ההוא, - היו אהרון ובניו הכהנים. בני ישראל החליטו אז, שטוב שיש כאלו שמוכנים "למות ולהיקבר" "שם" בתפקידים הרוחניים. הם ויתרו אז בלב שלם על תפקיד הכהן הגדול, והסכימו שאהרון יעביר את התפקיד הזה לבניו שחושבים כמוהו.

משה רבנו מתאר את התהליך הזה בכתוב: "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקֹב מוֹסְרָה, שָׁם מֵת אֶהֱרֹן וַיִּקְבְּר שָׁם, וַיִּכְהֶן אֶלְעָזָר בְּנֵו תַחְתָּיו". כשם שההריגה של החוטאים בעגל - מתארת מהלך רוחני; כך הנסיעה מ"בארות" בני יעקן ל"מוסרה" ומה שהתרחש "שם" - מתארים מהלכים רוחניים. משה מספר כאן את מה שהוא קיצר בפרשת מסעי. משה מדגיש כאן שבבני יעקן היו "בארות" שלא היו במוסרה; והוא מרמז לנו כיצד הדבר השפיע על "הלוך הנפש" של בני ישראל באותה השעה. בני ישראל השלימו אז עם הצורך בקיום משפחות הכוהנים ובתפקידם. בני ישראל לקחו לעצמם את ה"פיה", את המקום (=התפקיד) הטוב שהם רצו בו; והם הותירו לאהרון ובניו את ה"שם", את המקום (=התפקיד) הרע שהם לא רצו בו, כדי שיוכלו "להיקבר שם" במשך שנות חייהם.

השלמת תהליך הבדלת הלויים מבני ישראל

משה ממשיך ומספר בסמוך, שתהליך דומה התרחש גם ביחס לבחירה בבני לוי: "מִשָּׁם נָסְעוּ הַגְּדָגְדָה וּמִן הַגְּדָגְדָה וְטַבְתָּה אֶרֶץ נַחֲלֵי מִים: בָּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ד' אֶת שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׁאת אֶת אֶרֶון בְּרִית ד' לְעַמֹּד לִפְנֵי ד' לְשָׂרְתוֹ וּלְכַבֵּד בְּשֵׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: " משה מספר כאן את מה שהוא קיצר בפרשת מסעי. משה מספר כאן שהנסיעה הגדגדג לא היתה מיוחדת, אך הנסיעה לטַבְתָּה היתה זכורה לטוב אצל בני ישראל מפני שטַבְתָּה היתה "אֶרֶץ נַחֲלֵי מִים". גם כאן היו חלוקי דעות בקרב הנוסעים, שבט לוי זכר לטוב דווקא את הגדגד. המקום הזה נקרא בפרשת מסעי בשם "חור הגדגד", שמשמעותו "השקע של הגדגד". בני לוי אהבו את ה"חור" השקט הזה, שאפשר להגות בו בתורה. אולם שאר השבטים לא אהבו אותו, והם שמחו כשהם באו ל"נחלי המים של יטבתה". הנסיעה הזו בררה אצל עם ישראל שהם לא מעוניינים למלא את תפקיד הלויים, והם שמחו שהלויים רוצים למלא את התפקיד הרוחני הזה.

"בָּעֵת הַהוּא" - בני ישראל הסכימו עם הציווי של הקב"ה להבדיל מהם את שבט לוי על כל המשפחות השונות שלו; הלויים נושאי הארון, הלויים המשרתים, והכוהנים שמברכים בשמו.

משה משלב את הספור המאוחר של החניות במקומות "שוקקי המים" בתוך הספור של "חטא העגל" - כדי להוכיח את בני ישראל. משה מגלה, שאילו בני ישראל היו מתחרטים ומשתוקקים לעסוק בתפקידים הרוחניים - הקב"ה היה מוכן לבטל את הגזירה שדווקא שבת לוי יעסוק בכך. אולם כאשר בני ישראל נסעו במקומות "שוקקי המים" האלו - הם שמחו על הגזירה שהקב"ה גזר עליהם; ובאותה העת נחתם גזר דינם למשך זמן ארוך: "בָּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ד' אֶת שִׁבְט הַלְוִי ... - עַד הַיּוֹם הַזֶּה!!"

המפרשים השונים דנו בקשיים שבפרשת קבורת אהרון ב"מוסרה"; וניסו ליישב אותם בדרכים שונות. במאמר הזה התבארה הבנה נוספת; ולפיה, משה משלים בסיפור ה"קבורה" הזו - את מה שהוא החל בספור ה"הריגה" של החוטאים בעגל. מדובר בתהליכים נפשיים שעם ישראל עבר בעת שהכוהנים והלויים הובדלו מהם. הבסיס להבנה הזו הם דברי תרגום יונתן על נבואת

יחזקאל ביחס לקבורת גוג ומגוג; וכן דברי תרגום יונתן לספר דברים שמובאים בהערת השוליים³. במאמרים הבאים נשתדל לבאר בעזוהשי"ת את משמעות הקבורה שגוג והגויים יזכו לה.

¹ כעין כך מבואר בדברי הצדיק הירושלמי הרב אשר פריינד זצוק"ל בגליון "החברותא" (פרשת יתרו תשסז גליון 297): "... לא שעשו את העגל ממש, רק היות ובטל רוח משה רבינו, ובני ישראל זרקו זאת הבקשה ('קום עשה לנו אלהים') לאש, יצא עגל. ומה גרם העגל? זה שאיבדו את רוח משה רבינו נתפס בהם מלאך המות והוא העגל".

² כאשר המרגלים הוציאו את דיבת הארץ, בני ישראל לא רצו להיכנס לארץ ובקשו למות במדבר - "בַּמִּדְבָּר הִזָּה לוֹ מִתְּנִי". הקב"ה נענה לדרישתם וגזר עליהם - "כִּי־אֶשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי בְּנֵי אִשְׂרָאֵל לֵאמֹר... בַּמִּדְבָּר הִזָּה יָפְלוּ פְּרִיכִים". אולם מיד לאחר שהקב"ה נענה לרצונם הם חזרו בס והתחרטו - "הִנְנֵנוּ וְעַלֵּינוּ אֵל הַמַּקֹּם אֲשֶׁר אָמַר ד' כִּי חָטָאנוּ". השתלשלות עניינים דומה - הסכמה ולאחר מכן מחשבות של חרטה - היתה גם בתהליך הבדלת הכוהנים והלויים מתוך בני ישראל.

³ תרגום יונתן לספר דברים מביא אגדה שמרמזת למהלך הפרשני הזה, וזו לשונו בתרגום חופשי לעברית: "ובני ישראל נסעו מן כפרי בארות בני יעקן למוסרה, שם נלחם עמהם עמלק כאשר מלך בערד ששמע שמת אהרן והסתלקו ענני הכבוד. וכשהפחד מהמלחמה העיק לישראל הם רצו לשוב למצרים, וחזרו ששה מסעות. בני לוי רדפו אחריהם ונהרגו מהם שמונה משפחות וחזרו לאחוריהם; גם מבני לוי נהרגו ארבע משפחות. אמרו זה לזה מי גרם לנו הרג הזה, אלא על שהתרשלנו בהספד של אהרן החסיד, וקבעו שם הספד כל בני ישראל כאילו שם מת אהרן ונקבר שם; ובכך שירת אלעזר בנו (באתרוי) במקום שלו... בעת ההיא הבדיל ד' את שבט לוי מפני שקינאו לשמו ליהרג בעבור כבודו, לשאת את ארון הברית של ד' לעמוד לפני ד' לשרתו ולברך בשמו עד עת היום הזה:". בתרגום יש כמה קשיים.

א. התרגום סותר את עצמו. כאן, בספר דברים, הוא כותב שהבריחה ל"מוסרה" היתה לאחר שאהרון מת (בשנה הארבעים), ועמלק הגיע עד לשם למוסרה. אולם בתרגום יונתן לספר במדבר (כא, א) הוא מספר שבני ישראל ברחו מקדש ל"מוסרות" כבר כאשר המרגלים שבו והפחידו אותם. ולאחר ארבעים שנה הם שבו לקדש, ונלחמו שם בעמלק מלך ערד. כיצד ניתן ליישב את הסתירה הזו?

ב. יונתן מונה את מספר המשפחות שנהרגו. אך כשסופרים את המשפחות בפרשת פנחס - לא חסרות שמונה משפחות מבני ישראל, ולא חסרות ארבע משפחות מן הלויים (רשי"ע עצמו רמז לקושי הזה כאשר הוא הביא אגדה דומה בפירושו לבמדבר כו, יג).

ג. המילה "תַּחְתִּיּוֹ" מופיעה בתורה 14 פעמים. פעמיים היא מופיעה במשמעות של שטח שמשויך לאדם מסוים ("וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתִּיּוֹ"; "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתִּיּוֹ"); ותרגום יונתן מתרגם שם "אֲתֵבִיָּה", כלומר "המקום שמשויך לו". אך רוב הפעמים המילה "תַּחְתִּיּוֹ" מופיעה במשמעות של מישור משלהו בתפקיד שלו; ותרגום יונתן מתרגם שם בדרך כלל "תַּחְתִּיּוֹ" (ופעם אחת "דִּיקוּם בְּתֵרוּי"). יונתן היה צריך לתרגם גם את הכתוב - "...וַיִּקְבְּרֻם שָׁם וַיִּכְהַן אֶלְעָזָר בֶּן־תַּחְתִּיּוֹ" - בצורה הזו; והוא היה צריך לתרגם "וַיִּקְבְּרוּם תַּמָּן וַיִּכְהַן אֶלְעָזָר בְּרִיָּה תַּחְתִּיּוֹ". אולם יונתן תירגם כן, אולם יונתן תירגם באופן מוזר - "וַיִּקְבְּרוּם תַּמָּן וַיִּכְהַן אֶלְעָזָר בְּרִיָּה בְּאֲתֵרוּי"; כלומר אלעזר שימש ב"מקום שמשויך לאהרון". ברם, מהו ה"מקום" שמשויך לאהרון?

כדי לבאר את כוונת יונתן צריך להאריך. נבאר בראשי פרקים את עיקרי הדברים מפני שהדברים שנאמרו בגוף המאמר מבארים את כוונתו.

הבריחה שהוא מתאר היא "בריחה סמלית", בריחה מהתפקיד של ממלכת כהנים וגוי קדוש. ה"מקום" ששייך לאהרון הוא "המקום הפחות מועדף"; כלומר "התפקיד הפחות מועדף". התפקיד הזה ניתן לאהרון, וכן לבניו ממשיכי דרכו, כדי ש"יקברו" בו במשך שנות חייהם.

בתורה נאמר שבט לוי נבחר לעבודה מפני שהם "הרגו" את קרוביהם (דברים לג, ט) - "הָאֵמֶר לְאֲבִי וְלְאִמִּי לֹא רָאִיתִי וְאֵת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֵת בְּנָיו לֹא יָדָע..."; אולם תרגום יונתן כותב כאן שהם נבחרו לעבודה מפני שהם "נהרגו" - "מפני שקינאו לשמו ליהרג בעבור כבודו". אין סתירה בין הדברים מפני שמדובר בהריגה סמלית. התורה מתארת את ההרגשה של הלויים, שהתייחסו למי שלא חשב כמוהם כמו אל "הרוגים"; ואילו יונתן מתאר כאן את הרגשתם של ישראל. ישראל הסכימו לתת לבני לוי את התפקיד הפחות-מועדף על ידם, התפקיד של "ההרוגים" מבחינתם.

המספר "ארבע" מסמל גאולה בדרך התורה, וכפי שהתבאר באריכות במאמר "[היושע והכיבוש הרב-פעמי של חברון](#)"; ואילו המספר "שמונה" כאשר הוא מופיע בצמוד ל"אש" ולהריגה מסמל גאולה באמצעים גשמיים, וכפי שהתבאר באריכות במאמר "[זריזות ידיים בשמונה](#)". יונתן מרמז לנו שכל צד "הרג" ולא מצא שום צידוק בשיטה ובאורח החיים של הצד השני.

ההספד של אהרון, הוא ההכרה בצדקת שיטתו המיוחדת של אהרון, שהסכים לשלב בין שתי השיטות. ההסכמה שלו ב"חטא העגל" להקמת ממלכה שרק חלק ממנה יהיו אנשי רוח שמופרשים מהעיסוקים הגשמיים, ואלו שאר חברי הממלכה יעסקו בעניינים הגשמיים ויאחזו בחבר גשמית.

יונתן משלב את ספור "המלחמה" בספור "הקבורה של אהרון", כדי להסביר מדוע משה מכניס לדברי התוכחה שלו על חטא העגל גם תוכחה על חטא המרגלים. משה מוכיח את ישראל על כך שהם לא רצו להיות "ממלכת כהנים"; לא על פי הדגם הראשוני של ממלכה שכל חבריה הם כהנים; וגם לא על פי הדגם שהם הציעו לאהרון, ממלכה שרק חלק ממנה הם כהנים.

כאשר המרגלים חזרו וחששו מהמלחמה הגשמית ביושבי הארץ, בני ישראל היו צריכים לממש את שיטת אהרון על "ממלכת כהנים"; והם היו צריכים לפנות לאהרון שיצא עימם למלחמה (או כהן משוח מלחמה מטעמו) כדי לחזק אותם בדברים רוחניים לפני הקרב. אולם הם לא עשו זאת מפני שהם לא ראו צורך אמיתי בתפקיד של הכהן הגדול; והעדיפו לברוח ולחזור למצרים. מצב דומה חזר והתרחש לאחר מות אהרון בהר הקר, מלך ערד בא ונלחם בישראל ושבה מהם שבי; ובני ישראל חששו מהמלחמה. אולם הם בקשו אז מאלעזר בן אהרון שיכנס ל"מקום" של אביו, ויצא עימם למלחמה (או כהן משוח מלחמה מטעמו) כדי לחזק אותם לפני הקרב. הכתוב אינו מספר זאת במפורש, והוא מספר רק שבני ישראל התחזקו בצורה רוחנית ואף נדרו נדר, והקב"ה סייע בידם במלחמה הזו. תרגום יונתן משלים עבורנו את החסר בסיפור של שלב ההכנות למלחמה; והוא מספר שאלעזר נכנס אז ל"מקום" של אביו. המקום (=התפקיד) שנחשב ל"קבר" מבחינתם של ישראל.

אלעזר נכנס לתפקיד הזה בפועל רק לאחר מות אהרון, אך מבחינתם של ישראל הם העניקו את ה"מקום" (=הקבר) הזה לאהרון ובניו עוד בזמן המסע שבין מוסרה לבין בארות בני יעקן.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Montevideo, Uruguay

מונטווידיאו, אורוגואי
מרחשוון, ה'תשנ"ו

גיל מינימום בעדות קידושין וגיטין

שאלה

האם יש סיבה להגביל בחור צעיר (בן 15) שהוא כמובן שומר מצוות שיהיה עד בקידושין או בגירושין?

תשובה

- א. "קטן פסול להעיד, אפילו היה נבון וחכם, עד שיביא שתי שערות¹ אחר י"ג שנים גמורות. ואם נתמלא זקנו³, אינו צריך בדיקה" (שו"ע חושן משפט סי' לה סעיף א).
מכאן למדים, כי למרות שאין מיגבלה בגדול מ"ג שנים, הרי שיש לוודא ע"י ב' עדים כשרים, כי העד אכן הביא סימנים לאחר גיל שלש-עשרה, או שאנו רואים שנתמלא זקנו, או חלילה הביא סימני סריס, וכן לא סמכין בדאורייתא על חזקה דרבא⁴.
כשר אפוא לקחת כעד בקידושין כל נער בוגר מגיל י"ג ויום אחד אשר ללא ספק הביא סימנים⁵.
- ב. היות ומדובר בעד צעיר וחסר נסיון, יש לוודא שהוא אכן יודע את תפקידו בקידושין⁶, ובמיוחד - שיראה את נתינת הטבעת בפועל.
- ג. בעניין גיטין מיותר לציין את דברי "סדר הגט" בהגה: "בימי חכמי התלמוד היו נוהגין למנות חכם בקי על הגיטין, וכן נמצא בדברי הקדמונים שהיו נוהגין שלא ליתן גט רק לפני גדולי הדור (ריב"ש סי' שפט). ועל כן לא ישתדל אדם בנתינה, רק הבקי בהם. וכל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין, לא יהא לו עסק עמהם".
משום כך לא ראינו צורך לדון בכך, אלא בית-הדין המסדר את הגט יפסוק בכל הפרטים כי רבים הם.

¹ בעניין בדיקת גדלות הובא בהלכות מיאון (שו"ע אבן העזר סי' קנה סעיף טז) "שתי שערות צריך שיהיה בעיקרן גומות. ואפי' שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימן. נמצאו שתי גומות זו בצד זו ואין בהן שער, הרי אלו סימן - חזקה אין גומא בלא שער, ושערות היו בהם ונשרו". ובסעיף יז (שם) "שערות צריכות שיהיו במקום הערוה. ובית הערוה כולו מקום סימנים, בין למעלה בין למטה, בין על איברי הזרע עצמן. ויש מי שאומר, שאפילו אחת בגבה ואחת בכריסה, או אחת בקשרי אצבעותיה של יד ואחת בקשרי אצבעותיה של רגל, חשובה גדולה למיאון, אבל לא לחליצה". ובסעיף יח (שם) "שיעור אורך השתי שערות, משיצמחו ויהיו ראויים להנטל בפי הזוג (פי' מספריים) או לקרוץ בצפורן, חשובה גדולה למיאון. אבל אינה חשובה גדולה לחליצה עד שיהיה בהן כדי לכוף ראשן לעיקרן (וע"ל בפי' סדר חליצה סי' כז)". [כמובן שאפשר, שיהיה סימן תחתון (היינו ב' שערות) ולא יבוא סימן עליון (היינו נתמלא זקנו), ורק באשר להיפך אמרו בגמ' נידה דף מח ע"א שאינו אפשרי].

² מובא שם (ה'ל' מיאון סעיף יד) "אין שתי שערות סימן גדלות אא"כ באו מ"ב שנה (ובנער י"ג שנה) ואילך, אבל אם באו קודם לכן, אפילו תוך שנת י"ב (ובנער י"ג), חשיבי כשומא (סוג נגע שעולים בו שערות), ואינה נחשבת גדולה על ידם אלא אם כן הביאה אחרות אחר י"ב שנה (ובנער י"ג)... ומיהו כשמוצאים לה שערות אחר הזמן, מחזיקין אותה כגדולה אפילו לחליצה (דאורייתא), ולא חיישין שמא באו קודם הזמן".

³ אמנם לשון הטור הוא "צמח זקנו" אך הגהות פרישה הבהיר (שם אות א), כי הוא חד שיעורא, והכוונה - נתמלא זקנו. והרחיב בה'ל' תפילין בעל "משנה ברורה" (סי' לט ס"ק ג) "אם ספק לנו אם הביא ב' שערות, פסול לכתוב, אם לא שנתמלא זקנו, דהיינו שיש ריבוי שער בזקנו, אף שהם קטנים מאד (סמ"ע, חו"מ סי' לה ס"ק ד) או שעברו רוב שנותיו או שנולדו בו סימני סריס, וכדלקמן (סי' נה סעיף ה). ויש לגעור בסופרים שמניחין לנערים לכתוב תפילין ואין מדקדקין, אם הביאו סימני גדלות או לא".

⁴ עיין בגמ' נידה (מו ע"א), בדבר חזקה דרבא, היינו "קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, אינה צריכה בדיקה, שחזקה שהביאה סימנין (שתי שערות)". אולם רואים שם בסוגיה, כי חזקה זו מועילה רק לענין פסילתה ממיאון, שהוא דרבנן, אך כדי לחלוץ (דבעינן גדולה מן התורה) צריכה עדות שהיא גדולה. מכאן הסיק ר' עקיבא איגר (שו"ת, מהדורא קמא סי' ז) שלא לסמוך על חזקה דרבא בכתובת תפילין, שהוא דאורייתא, ונוטה להצריך בדיקה מעליא ע"י שני עדים. ואם אותו הנער כבר העיד בקידושין או שכתב תפילין, יש לבדוק כעת, והיה אם ימצאו עדים אצלו שתי שערות, יישב למפרע לגדול משעה שהיה בן י"ג. אלא שבמקרה זה יהיה לדעת רעק"א צורך בעדות גמורה של שני עדים כשרים באשר לגילו, ולא תספיק עדות אביו.

ומובא ב"כנסת הגדולה" (ה'ל' עדות סי' לב, הגהות הטור ס"ק א) "דווקא כשהוא מוחזק קודם שהגיע לכלל שנים שהוא בן דעת ומבין בין דבר לדבר הדומה לו והולך בדרך טוב, אבל מי שהוא ידוע קודם שהגיע לכלל י"ג שאינו מבחין בעדות ואינו מקפיד לאמר על הן לאו ועל לאו הן, אין מקבלים עדותו לכשיגדיל, עד שידעו שהוא מבחין".

5 אמנם מצאנו הבחנה בין גיל י"ג לגיל כ' שנים במסכת בבא בתרא (קנה ע"א) - "איתמר, קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו? רבא אמר רב נחמן, בן שמנה עשרה שנה, ורב הונא בר חיננא אמר רב נחמן, מבן עשרים שנה". ועוד נאמר (שם ע"ב) "אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ולעדות - עדותו עדות. אמר מר זוטרא, לא אמרן אלא למטלטלי, אבל למקרקעי לא. אמר ליה רב אשי למר זוטרא, מאי שנא מטלטלי? דזביניה זביני. אלא מעתה, הא דתנן הפעותות - מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין, הכי נמי דעדותן עדות! אמר ליה, התם בעינא (דברים יט) "ועמדו שני האנשים", וליכא". וביאר רשב"ם - "ודוקא לענין למכור בנכסי אביו תרתי בעינן, שמנה עשרה שנים ושערות, אבל לענין עונשים ומצות - מבן י"ג חשיב גדול אם הביא שערות". "א"ר (זירא) הונא ולעדות מעיד - אע"פ שאמרנו בפחות מכ' שאינו יודע בטיב משא ומתן, אינו מוכר בנכסי אביו, אבל לעדות נאמן הוא להעיד מה שראה ושמע, מבן י"ג ואילך שהביא שתי שערות הואיל ואינו שוטה".

וכן נפסק בשו"ע חושן משפט (סי' לה סעיף ג) "בן י"ג שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן, אין עדותו עדות בקרקעות, אבל במטלטלים עדותו עדות". ראינו אפוא שאף כי אינו ראוי לצורך מכר קרקע עד שיהיה בן כ' הרי שמגיל י"ג ואילך הוא נאמן לעדות על מכירה זו, אם יודע בטיב משא ומתן. וכן הביא הסמ"ע חושן משפט (סי' ז ס"ק ט), כי יש דעה המצריכה גיל י"ח כדי להיות דיין, דתליא בחכמה, ומאותה הסיבה יש דעה שלפיה כשר לכך בן י"ג, והוא חריף, אפילו לא הביא סימנים, הרי בעדים בעינא (דברים יט) "ועמדו שני האנשים", והוי "איש" מגיל י"ג ואילך רק אם הביא סימנים.

6 יש ללמד את העד, על מה עליו לשים את ליבו בקידושין - כי הטבעת היא רכושו של החתן (עפ"י דבריו), וכי היא שוה פרוטה, שיראה בפועל את הנתונה (ויש לוודא שהצלם או האורחים אינם מסתירים לעדים את רגע הנתונה, במיוחד שמדובר כאן בעד צעיר ומנומס), שיבין כי הקידושין נעשו מרצון שניהם, וכי הכלה קנתה את הטבעת משניתנה לה, ובכך קנה אותה בעלה לו לאישה והיא נאסרה בכך על כל העולם כאשת איש.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'- ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעים". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים". מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת!
מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

